

LAUSUNTO

Helsinki 19.10.2026

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan työ- ja elinkeinojaostolle

Viite: HE 175/2026 vp

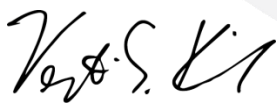
Asia: Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2027

Teema: Vaikeasti työllistyvien tilanne

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry on valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen kattojärjestö. SOSTE on sosiaali- ja terveyspoliittinen vaikuttaja ja asiantuntijajärjestö, joka rakentaa sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edellytyksiä yhteistyössä jäsenyhteisöjensä kanssa. SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n varsinaisina jäseninä on yli 240 valtakunnallista sosiaali- ja terveysalan järjestöä ja yhteistyöjäsenenä yli 70 muuta sosiaali- ja terveysalan toimijaa.

Lisätietoja: erityisasiantuntija Tatu Raitis, tatu.raitis@soste.fi, p. 040 128 9048

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

Vertti Kiukas
pääsihteeri

SOSTE

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry
SOSTE Finlands social och hälsa rf
SOSTE Finnish Federation for Social Affairs and Health

www.soste.fi

Millaisia vaikutuksia ennakoitte kuntouttavan työtoiminnan kohderyhmälle HE 180/2026 vp esitettyjen muutosten myötä?

SOSTEn lausunto

SOSTE kannattaa HE 180/2026 vp:ssä esitettyä tavoitetta selkeyttää työ- ja toimintakykyä edistävien palvelujen kokonaisuutta ja keventää hallinnollista taakkaa. Hallinnon keventäminen ei kuitenkaan paranna vaikeasti työllistyvien asemaa, ellei heidän palvelutarpeitaan osata tunnistaa, eikä heidän tarvitsemiaan palveluja ole saatavilla.

SOSTE pitää ongelmallisena, että staattiset säästötavoitteet ohjaavat palvelun lakkauttamispäätöstä jo ennen korvaavan palveluratkaisun tarkoituksenmukaisuuden varmistamista. Tällaisten politiikkatoimien tulokset ovat usein negatiivisia paitsi kohderyhmän hyvinvoinnille, myös julkiselle taloudelle nettomääräisesti.

Esitys tunnistaa väliinputoamisen riskin, mutta ei laske sille hintaa

Kuntouttavan työtoiminnan asiakkaiden tuen tarpeet ovat usein pitkäkestoisia ja edellyttävät monialaista ammattitaitoa. Työllistymisen esteenä voi olla samanaikaisesti osaamisen puutteita, sairauksia, oppimisvaikeuksia, mielenterveys- ja päihdeongelmia sekä vaikeuksia arjen hallinnassa. Kuntouttava työtoiminta on tarjonnut asiakkaille ammatillisen etenemisen lisäksi päivärytmin, yhteisön ja henkilökohtaista tukea.

Esityksen mukaan vain noin kymmenesosa nykyisistä asiakkaista voisi siirtyä suoraan työvoimapalveluihin. Enemmistön kohdalla on siten turvattava sosiaalihuollollisen tuen jatkuvuus. Kuntouttavan työtoiminnan lakkauttaminen uhkaa synnyttää palvelukatveen, ellei korvaava työ- ja toimintakyvyn tuki vastaa asiakkaiden tarpeisiin. Osa asiakkaista voi jäädä tilanteeseen, jossa työ- ja toimintakyky ei riitä työvoimapalveluihin mutta heidän toimintakykynsä tasoon oikein mitoitettuja sosiaalihuollon palveluja ei järjestetä.

Esityksen taloudellisten vaikutusten arvioinnissa oletetaan noin 2 300 asiakkaan jäävän palvelusta pois velvoittavuuden ja taloudellisten kannusteiden poistumisen vuoksi. Tästä arvioidaan syntyvän hyvinvointialueille noin kahdeksan miljoonan euron vuotuinen kustannussäästö vuodesta 2028 alkaen. Esityksessä kuitenkin todetaan, ettei muutoksen vaikutuksesta osallistumiseen ole tutkimustietoa, jolloin arvio on pitkälti spekulatiivinen. Selvää on kuitenkin se, ettei palvelusta pois jääminen osoita palvelutarpeen poistumista. Usein tilanne on päinvastainen.

Esitys huomioi uuden työllisyyspoliittisen tuen kustannuksia ja tunnistaa eräitä säästöjä pienentäviä etuusvaikutuksia. Palvelujen ulkopuolelle jäämisestä mahdollisesti seuraavaa muiden sosiaali- ja terveyspalvelujen tarpeen kasvua ei kuitenkaan arvioida euromääräisesti. Näin siitä huolimatta, että vaikutusarviossa tunnistetaan päihdepalvelujen, lastensuojelun, asumispalvelujen ja muiden sosiaali- ja terveyspalvelujen tarpeen kasvun riskit. Palvelusta pois jäämisen välitön kustannussäästö sisältyy vaikutuslaskelmaan, mutta siitä mahdollisesti seuraavat myöhemmät kustannukset raskaampien sosiaalihuollon palveluiden käytöstä eivät. Tällainen tarkastelu uhkaa ohjata palvelujärjestelmän kehittämistä osaoptimointiin, jossa yhden palvelun säästöt kasvattavat kustannuksia muualla.

SOSTE esittää vaikutusarvion täydentämistä laskelmilla, joissa palvelujen ulkopuolelle jäämisen vaikutuksia arvioidaan ainakin hyvinvointialueiden kokonaistalouden näkökulmasta, mieluiten koko julkisen talouden näkökulmasta, ja riittävän pitkällä aikavälillä. Ilman tätä tarkastelua kahdeksan miljoonan euron kustannussäästöä ei voida pitää likimainkaan uskottavana nettosäästöarviona.

Työvoimaviranomaisen laajennetun vastuun rinnalle tarvitaan laajennettua osaamista ja monialaista tukea

Sinänsä kannatettava tavoite hallinnollisen taakan keventämisestä on toteutettava asiakkaan tarpeet huomioiden. Vuoden 2026 alussa voimaan tulleen muutoksen myötä aktivointisuunnitelmia laaditaan enää toimeentulotukea pääasiallisena tulonaan saaville työttömille. Työttömyysetuuteen oikeutettujen osalta TYM-laissa tarkoitettu monialainen työllistymissuunnitelma korvasi aktivointisuunnitelman palveluohjauksen perustana. SOSTE nosti jo elokuussa 2025 antamassaan [lausunnossa](#) esiin huolen työvoimaviranomaisen kasvavasta vastuusta palvelutarpeen tunnistamisessa ja asiakkaan ohjaamisessa monialaisen tuen piiriin. Nyt käsillä oleva esitys ei vähennä tätä huolta.

Työvoimaviranomaisen vastuuta ei tule kasvattaa varmistamatta tämän osaamista, käytettävissä olevaa aikaa ja mahdollisuutta saada tuekseen sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntemusta. Toimintakyvyn rajoitteet eivät välttämättä ilmene tavanomaisessa työnhakukeskustelussa. Asiakkaalta ei myöskään voi edellyttää kykyä tunnistaa ja sanoittaa palvelutarpeitaan.

SOSTE on esittänyt, että työnhakija ohjataan työkyvyn tutkimuksiin ja muihin tarvittaviin asiantuntija-arviointeihin heti tarpeen ilmetessä tai viimeistään kolmen kuukauden kuluttua työttömyyden alkamisesta. Arviointien on myös johdettava tarvittavaan tukeen. Asiakkaan ohjaaminen toiselle viranomaiselle ei saa merkitä vastuun päättymistä ennen kuin tarvittava palvelu tosiasiallisesti alkaa. Pelkkä palveluohjaus ei riitä, jos palveluja ei ole saatavilla. Työllisyysalueiden, hyvinvointialueiden ja Kelan yhteistyölle on turvattava toimivat käytännöt ja riittävät voimavarat TYM-lainsäädäntöä kehittämällä.

Kokonaisuus selkeytettävä ennen yksittäisen palvelun lakkauttamista

SOSTE katsoi vuoden 2025 lausunnossaan, ettei kuntouttavaa työtoimintaa koskevaa lakia ollut tarkoituksenmukaista muuttaa erillään sosiaalihuollon työllistymistä edistävien palvelujen kokonaisarviota. Kokonaisuuden uudistamista varten oli tuolloin asetettu alatyöryhmä sosiaalihuollon palvelu-uudistusta valmistelevaan työryhmään. SOSTEn näkemyksen mukaan uudistuksen perustaksi tulisi ottaa TYM-lainsäädännön ja palveluvastuiden kokonaisvaltainen selkeyttäminen. Ensin olisi ratkaistava, kuka tunnistaa tuen tarpeen, kuka vastaa palvelukokonaisuudesta ja miten asiakkaan eteneminen palvelupolulla turvataan. Vasta tämän jälkeen voidaan arvioida yksittäisten palvelujen yhdistämisen tai lakkauttamisen tarkoituksenmukaisuutta.

Työryhmä tarkasteli myös vaihtoehtoa, jossa kuntouttavasta työtoiminnasta annettu laki olisi säilytetty ja muut työ- ja toimintakykyä edistävät sosiaalipalvelut yhdistetty sosiaalihuoltolakiin. Vaihtoehtoon pohjautuvassa virkavalmistelussa arvioidut staattiset säästöt eivät kuitenkaan riittäneet asetettuun säästötavoitteeseen. SOSTE pitää ongelmallisena, että staattiset säästötavoitteet ohjaavat palvelun lakkauttamis päätöstä jo ennen korvaavan palvelukokonaisuuden tarkoituksenmukaisuuden varmistamista. Tällaisten politiikkatoimien tulokset ovat usein negatiivisia paitsi kohderyhmän hyvinvoinnille, myös julkiselle taloudelle nettomääräisesti.

Järjestöjen palvelutuotannon alasajossa menetetään korvaamatonta ammattitaito

Hyvinvointialueet käyttivät kuntouttavan työtoiminnan ostopalveluihin 26,9 miljoonaa euroa vuonna 2024, josta valtaosa kohdistui järjestöille. Esitys tunnistaakin aivan oikein riskin joidenkin järjestöjen palvelutuotannon alasajosta. Rajut yhtäaikaiset leikkaukset STEA-avustuksissa kasvattavat riskiä vielä huomattavasti tätäkin suuremmaksi. Riskien toteutuessa menetetään suuri määrä korvaamatonta ammattitaitoa vaikeassa työmarkkina-asemassa olevien työelämälähtöisessä kuntouttamisessa. Järjestöt

ovat osoittaneet kykynsä muun muassa työtehtävien räätälöinnissä ja työkyvyn asteittaisessa kohottamisessa porrastamalla työn vaatimustasoa yksilöllisesti.

Uuteen järjestöille kohdennettavaan työllisyyspoliittiseen tukeen osoitettava 9,6 miljoonan euron lisäys kuntien valtionosuuksiin vuonna 2027 on tervetullut. Tuki täydentää palvelukokonaisuutta, mutta ei täytä sosiaalihuoltoon syntyvää palveluaukkoa, eikä turvaa järjestöjen palvelutuotantoa nykyisessä laajuudessaan. Yleiskatteinen rahoitus ei myöskään takaa toiminnan tosiasiallista käynnistymistä tai riittävää laajuutta hyvin erilaisissa taloudellisissa tilanteissa olevissa kunnissa.

SOSTE esittää riittävää siirtymäaikaa ja rahoitusta palvelujen jatkuvuuden turvaamiseen. Työllisyyspoliittisen tuen rahoitusta tulee vahvistaa ja kohdentaa korvamerkittynä valtionavustuksena. Uudistuksen onnistumista tulee arvioida staattisten säästöjen lisäksi palveluihin pääsyn, työ- ja toimintakyvyn sekä osallisuuden kehityksellä.